

Грицева шкільна наука (скорочено)

Іван Франко

Гриць — звичайний хлопчик, що живе в селі. Головне його завдання пасти гусей, яких було 25. Одного дня батько покликав сина з поля, щоб мати його вмила, вичесала і вбрала до школи.

Гриць не розумів куди вони йдуть, адже батько не пояснював сину нічого. Вони підійшли до просторого старого будинку під соломою, з комином наверху. До того будинку йшло багато хлопців таких як Гриць або й більших. Батько пояснив, що це школа і сюди він має ходити на навчання і слухати пана професора (вчителя).

Батько пішов говорити з професором, а Гриць з іншими хлопчиками пішов до класу.

II

Хлопці зрозуміли, що Гриць перший раз у школі і почали жартувати над ним. Говорили, що в сінях є яма і якщо він буде "зле справуватися, то професор всадить тебе в оту яму і будеш мусів сидіти цілу ніч."

Грицю сказали стукати у двері, а коли двері відчинилися, по плечах Гриця "залупкали добрі березові різки". Гриць дуже злякався і заверещав.

Хлопці просили Гриця мовчати, щоб не почув професор, говорили, що "так годиться". А тоді вирішили пригостити його кусником крейди.

"Всі мовчали і в ожиданці гляділи на Гриця, що обертав у руках крейду, а далі поволеньки вложив її в рот.

Гриць почав хрупати і насилу з'їв крейду. Регіт у школі розлягся такий, аж вікна задзвеніли.

— Цого смієтеся? — спитав здивований Гриць.

— Нічого, нічого. Може, хочеш іще?

— Ні, не хочу. А сцо то таке?

— То ти того не знаєш? Отто дурний! Та то ерусалим такий, то дуже добре.

— Ой, не дуже добре, — сказав Гриць."

Коли в клас увійшов професор, хлопці, як сполошені горобці, попірסקали до лавок, тільки Гриць зостався зі сльозами в очах і з губами, забіленими крейдою. Професор грізно зблизився до нього.

Професор зрозумів, що старші учні пожартували над новеньким, і наказав Грицю добре вчитися, і не їсти більше ерусалима.

III

Почалася наука. Професор говорив щось, показував якісь дощечки, що на них були намальовані якісь гачки та стовпки; хлопці час від часу кричали щось, як професор показав яку нову дощечку, а Гриць нічого того не розумів. Гриць не зважав на професора, а спостерігав за поведінкою інших учнів.

Згодом хлопці починали читати склади на подвижних табличках, які розкладав професор. Вони невтомимо по сто разів співучими голосами повторяли: "а-ба-ба-га-ла-

ма-га". Грицеві, не знати чому, дуже се сподобалося, і він почав своїм пискливим голосом навипередки кричати: "а баба галамага".

Професор думав, що Гриць все розуміє, і лишив дощечки "баба", але Гриць, не дивлячися на них, а тільки на професора, тонким співучим голосом крикнув: "галамага". Всі зареготалися, не виключаючи й самото професора, тільки Гриць, здивований, оглянувся і знов наголос сказав до свого сусіда: "Чому не клицис галамага?" Аж тоді бідолаха стямився, коли професор потягнув його за понятливість різкою по плечах.

Вдома Гриць розповідав батькам, що вони вчили "а баба галамага". Батько сподівався, що син буде добре вчитися, і скоро піде до міста до більшої школи, і вивчиться на попа.

IV

Минув рік. Блискучі надії батька на Грицеву будущину давно розвіялись. Професор просто сказав йому, що Гриць "туман вісімнадцятий", що ліпше зробить, коли відбере його додому і назад заставить гуси пасти. І справді, по році шкільної науки Гриць вертав додому якраз такий мудрий, яким був перед роком. Крім "а баба галамага" він далі у науці не поступив. Букви якось мішалися перед його очима, і він ніколи не міг розпізнати їх з лиця.

Чи то Гриць був такий непонятливий, чи професор так навчав. Бо крім Гриця, таких "туманів вісімнадцятих" між тогорічними школярами було 18 на 30.

Грицеві вже так набридло професорське навчання, що він зрадів, коли в липні батько відправив його пасти гусей.

V

Гуси, звичайно — дурні гуси, і сим разом не знали про радісну зміну, яка їх чекала. Протягом цілого року Грицевої шкільної науки їх пас малий сусідський хлопчик Лучка, що звичайно тільки й робив на пасовиську, що копав ямки, ліпив паски з болота та пересипався порохом. Про гусей він не дбав зовсім, і вони ходили самотас.

Але за рік "дякувати білому гусакові і гривій гусці та й ще двом чи трьом молодим її донькам, череда сього року виносила звиш 40 штук."

Білий гусак, і грива гуска не забули ще свого колишнього доброго пастиря і кинулися до нього. Гриць розповів, що навчався в школі, сказав, що вивчив "А баба галамага".

"Знов сик зачудування, немов ані одна з тих 40 гусячих голів не могла зрозуміти такої глибокої мудрості. Гриць стояв гордий, недосяжний. Аж нарешті білий гусак здобувся на слово.

— А баба галамага! А баба галамага! — скрикнув він своїм дзвінким, металічним голосом, випростувавшись, піднісши високо голову і тріпочу чи крилами.

Гриць був зламаний, засоромлений! Гусак в одній хвилі переймив і повторив ту мудрість, що коштувала його рік науки!

"Чому вони його до школи не давали?" — подумав собі Гриць і погнав гуси на толоку."